

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (femte avdelningen)

den 11 september 2014*

”Artikel 267 FEUF — Nationell grundlag — Obligatoriskt förfarande för kontroll av en lags förenlighet med grundlagen — Prövning av en nationell lags förenlighet med såväl unionsrätten som landets grundlag — Domstols behörighet och verkställighet av domar på privaträttens område — Svarandes hemvist eller vistelseort i en medlemsstat är inte känd — Behörighet på grund av prorogation när svaranden går i svaromål — God man för frånvarande svarande”

I mål C-112/13,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Oberster Gerichtshof (Österrike) genom beslut av den 17 december 2012, som inkom till domstolen den 8 mars 2013, i målet

A

mot

B m.fl.,

meddelar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden T. von Danwitz (referent) samt domarna E. Juhász, A. Rosas, D. Šváby och C. Vajda,

generaladvokat: Y. Bot,

justitiesekreterare: handläggaren C. Strömholm,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 27 februari 2014,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- A, genom T. Frad, Rechtsanwalt,
- B m.fl., genom A. Egger, Rechtsanwalt,
- Österrikes regering, genom G. Hesse, i egenskap av ombud,
- Tysklands regering, genom T. Henze och J. Kemper, båda i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: tyska.

- Frankrikes regering, genom G. de Bergues, D. Colas och B. Beaupère-Manokha, samtliga i egenskap av ombud,
- Italiens regering, genom G. Palmieri, i egenskap av ombud, biträdd av L. D’Ascia, avvocato dello Stato,
- Europeiska kommissionen, genom W. Bogensberger, H. Krämer och A.-M. Rouchaud-Joët, samtliga i egenskap av ombud,

och efter att den 2 april 2014 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,
följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 267 FEUF och av artikel 24 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 12, 2001, s. 1).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan A och B m.fl. Målet rör en talan om skadestånd som B m.fl. väckt mot A vid österrikisk domstol.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

- 3 I skälen 2, 11 och 12 i förordning nr 44/2001 anges följande:

”(2) Vissa olikheter i medlemsstaternas bestämmelser om domstols behörighet och om erkännande av domar hindrar den inre marknaden från att fungera väl. Det är därför nödvändigt att införa bestämmelser som gör reglerna om behörighetskonflikter på privaträttens område mer enhetliga och som förenklar formaliteterna, så att domar från de medlemsstater som är bundna av denna förordning kan erkännas och verkställas enkelt och snabbt.

...

- (11) Behörighetsbestämmelserna måste uppfylla kravet på förutsebarhet och bygga på den allmänna principen om svarandens hemvist, och det måste alltid kunna gå att bestämma vilken domstol som är behörig utifrån denna princip, utom i vissa bestämda fall när tvistens art eller hänsynen till partsautonomin gör det berättigat att använda någon annan anknytning. I fråga om juridiska personer bör hemvisten definieras autonomt så att de gemensamma reglerna blir klara och behörighetskonflikter kan undvikas.
  - (12) Principen om att domstolen där svaranden har hemvist är behörig bör kompletteras med alternativa behörighetsregler i de fall där det finns en nära koppling mellan domstolen och tvisteföremålet eller då detta krävs för att underlätta rättskipningen.”
- 4 Artikel 2.1 i denna förordning har följande lydelse:

”Om inte annat föreskrivs i denna förordning, skall talan mot den som har hemvist i en medlemsstat väckas vid domstol i den medlemsstaten, oberoende av i vilken stat han har medborgarskap.”

5 I artikel 3 i förordningen anges följande:

”1. Talan mot den som har hemvist i en medlemsstat får väckas vid domstol i en annan medlemsstat endast med stöd av bestämmelserna i avsnitten 2-7 i detta kapitel.

2. Särskilt de nationella bestämmelser om domstols behörighet som återfinns i bilaga I får inte tillämpas mot en sådan person.”

6 I kapitel II i förordning nr 44/2001 ingår avsnitt 7, med rubriken ”Avtal om domstols behörighet”. Artikel 24 ingår däri, och har följande lydelse:

”Utöver den behörighet som en domstol i en medlemsstat har enligt andra bestämmelser i denna förordning, är domstolen behörig om svaranden går i svaromål inför denna. Detta gäller dock inte om svaranden gick i svaromål för att bestrida domstolens behörighet eller om en annan domstol har exklusiv behörighet enligt artikel 22.”

7 Artikel 26 ingår i avsnitt 8 i samma kapitel, med rubriken ”Prövning av behörighetsfrågan och av frågan huruvida målet kan tas upp”. Där anges följande:

”1. Om talan väcks vid en domstol i en medlemsstat mot en svarande som har hemvist i en annan medlemsstat, och svaranden inte går i svaromål, skall domstolen självant förklara sig obehörig, såvida den inte är behörig enligt bestämmelserna i denna förordning.

2. Domstolen skall låta handläggningen av målet vila till dess att det har klarlagts att svaranden har haft möjlighet att få del av stämningsansökan eller motsvarande handling i så god tid att han eller hon kunnat förbereda sitt svaromål eller att alla nödvändiga åtgärder för detta syfte har vidtagits.

...”

8 Kapitel III i förordning nr 44/2001 har rubriken ”Erkännande och verkställighet”. I artikel 34 led 2 anges att en dom inte ska erkännas om ”det är en tredskodom eller en annan dom som har meddelats mot en utebliven svarande och svaranden inte har delgivits stämningsansökan eller motsvarande handling i tillräcklig tid och på ett lämpligt sätt för att kunna förbereda sitt svaromål, såvida inte svaranden haft möjlighet att överklaga domen men underlåtit detta”.

Österrikisk rätt

Förbundsrepublikens grundlag

9 Enligt artikel 89 punkterna 1 och 2 i förbundsrepublikens grundlag (Bundes-Verfassungsgesetz, nedan kallad B-VG) har inte de allmänna domstolarna rätt att upphäva lagar för att de strider mot författningen. När Oberster Gerichtshof och överdomstolarna är tveksamma huruvida en lag är förenlig med författningen måste de inkomma med en begäran till Verfassungsgerichtshof (författningsdomstolen) om att denna ska upphäva lagen.

10 Enligt artikel 92 punkt 1 B-VG är Oberster Gerichtshof högsta instans i tvistemål och brottmål.

11 Enligt artikel 140 punkt 1 B-VG är Verfassungsgerichtshof behörig att pröva huruvida en lag är förenlig med grundlagen efter begäran från bland annat Oberster Gerichtshof eller överdomstolarna. Om Verfassungsgerichtshof upphäver en lag för att den är oförenlig med grundlagen, har detta avgörande enligt artikel 140 punkterna 6 och 7 B-VG allmän giltighet och är bindande för samtliga domstolar och förvaltningsmyndigheter.

Civilprocesslagen

- 12 I 115 § civilprocesslagen (Zivilprozessordnung, nedan kallad ZPO) föreskrivs i princip att delgivning till personer som saknar känd delgivningsadress ska ske genom kungörelsedelgivning genom offentligt tillkännagivande i en databas med offentliga tillkännagivanden (Ediktsdatei).
- 13 Enligt 116 § ZPO gäller följande:
- ”När det gäller personer med okänd vistelseort, för vilka delgivning följaktligen endast kan ske genom kungörelsedelgivning, ska domstolen på eget initiativ eller på begäran förordna en god man för frånvarande svarande (9 § [ZPO]) om dessa till följd av den delgivning som skulle ställas till dem måste vidta en processhandling för att tillvarata sina rättigheter och framförallt när den skrivelse som ska delges dem innehåller en kallelse.”
- 14 Enligt 117 § ZPO ska förordnandet av den gode mannen publiceras genom offentligt tillkännagivande i databasen med offentliga tillkännagivanden.

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 15 B m.fl. väckte den 12 oktober 2009 skadeståndstalan mot A vid Landesgericht Wien. B m.fl. gjorde gällande att A skulle ha bortfört deras makar respektive fäder i Kazakstan.
- 16 Vad gällde de österrikiska domstolarnas behörighet hävdade de att A hade sitt normala hemvist i den domsaga där talan väckts.
- 17 Efter flera fruktlösa försök att delge A stämningsansökan, konstaterade Landesgericht Wien att A inte längre var bosatt på någon av delgivningsadresserna och förordnade då, på begäran av B m.fl., genom beslut av den 27 augusti 2010 en god man för frånvarande svarande (Abwesenheitskurator) i enlighet med 116 § ZPO.
- 18 Den gode mannen inkom, efter det att han delgetts stämningsansökan, med svaromål i vilket han yrkade att talan skulle ogillas och anförde en rad invändningar i sak. Den gode mannen bestred däremot inte de österrikiska domstolarnas internationella behörighet i denna inlägga.
- 19 Det var först sedan A uppdragit åt en advokatbyrå att företräda honom som det meddelades att A bestred de österrikiska domstolarnas internationella behörighet. A gjorde härvid gällande att den omständigheten att en god man för frånvarande svarande har trätt in inte kan göra att de österrikiska domstolarna får internationell behörighet, eftersom den gode mannen inte varit i kontakt med A och inte kände till relevanta faktiska omständigheter i Kazakstan. A angav att han slutgiltigt lämnat Österrike innan talan väcktes mot honom. A fruktar för sitt liv och har därför inte lämnat domstolen upplysningar om sitt hemvist, utan har istället begärt att delgivning framdeles ska ske hos hans ombud.
- 20 Landesgericht Wien förklarade att den saknar internationell behörighet och avvisade därför talan. Den angav att den anser att A har sitt hemvist i Republiken Malta och att de åtgärder som vidtagits av den gode mannen för frånvarande svarande inte ska räknas som att A gått i svaromål, i den mening som avses i artikel 24 i förordning nr 44/2001.
- 21 B m.fl. överklagade detta beslut. Oberlandesgericht Wien biföll överklagandet och ogillade invändningen om bristande internationell behörighet. Enligt denna domstol innehåller artikel 26 i förordning nr 44/2001 en skyldighet för den nationella domstolen att pröva huruvida den har

internationell behörighet endast när svaranden inte går i svaromål. Processhandlingar som vidtas av en god man för frånvarande svarande, som enligt österrikisk rätt är skyldig att tillvarata svarandens intressen, har emellertid samma rättsverkningar som handlingar vidtagna av ett ordinarie ombud.

- 22 A överklagade till Oberster Gerichtshof. A hävdade att hans rätt till försvar enligt artikel 6 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, undertecknad i Rom den 4 november 1950 (nedan kallad Europakonventionen), och artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan) har åsidosatts. B m.fl. hävdade å sin sida att dessa bestämmelser i Europakonventionen och stadgan även garanterar deras grundläggande rätt till ett effektivt rättsmedel, genom att det krävs att en god man för frånvarande svarande utses enligt 116 § ZPO.
- 23 Enligt Oberster Gerichtshofs uppgifter hade A när talan väcktes sitt hemvist i Malta. Eftersom en god man för frånvarande svarande har förordnats för A och denne inte ifrågasatt de österrikiska domstolarnas internationella behörighet är frågan huruvida svaromålet från den gode mannen för frånvarande svarande kan tillskrivas A och kan jämföras med att denne "gått i svaromål", i den mening som avses i artikel 24 i förordning nr 44/2001. Oberster Gerichtshof har härvid påpekat att en god man för frånvarande svarande har omfattande befogenheter enligt 116 § ZPO och att detta kan anses vara både nödvändigt för att garantera den grundläggande rätten till ett effektivt rättsmedel för B m.fl. och oförenligt med A:s grundläggande rätt att inte dömas ohörd.
- 24 Den hänskjutande domstolen har i detta sammanhang förklarat att den med tillämpning av fast rättspraxis från fall till fall har avstått från att tillämpa bestämmelser i lag som strider mot unionsrätten med hänvisning till principen om unionsrättens företräde. Verfassungsgerichtshof har dock i ett beslut av den 14 mars 2012, U 466/11, frångått denna rättspraxis och förklarat att dess kontroll av att nationella lagar är förenliga med författningen, inom ramen för den allmänna lagprövningen (Verfahren der generellen Normenkontrolle) enligt 140 § B-VG, bör utsträckas till att även omfatta stadgans bestämmelser. Inom ramen för nämnda förfarande kan nämligen de rättigheter som garanteras av Europakonventionen åberopas vid Verfassungsgericht som konstitutionella rättigheter. Enligt Verfassungsgerichtshof kräver likvärdighetsprincipen, såsom denna framgår av EU-domstolens praxis, att den allmänna lagprövningen även omfattar rättigheter som garanteras av stadgan.
- 25 Enligt Oberster Gerichtshof innebär detta beslut att de österrikiska domstolarna inte på eget initiativ kan välja att inte tillämpa en lag som strider mot stadgan, utan är tvungna att inkomma med en begäran till Verfassungsgerichtshof att denna lag ska upphävas med allmän verkan, "utan att detta inskränker möjligheten att begära förhandsavgörande från EU-domstolen". Verfassungsgerichtshof har vidare förklarat att om en rättighet som garanteras av den österrikiska författningen har samma tillämpningsområde som en rättighet som garanteras av stadgan, så finns det ingen anledning att begära förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF. I ett sådant fall saknar frågan hur stadgan ska tolkas relevans för frågan om allmän ogiltigförklaring av en lag, vilket är ett beslut som kan fattas på grundval av de rättigheter som garanteras av Österrikes författning.
- 26 Den hänskjutande domstolen frågar sig huruvida likvärdighetsprincipen kräver att förfarandet avseende författningsvidrighet utvidgas till att omfatta de rättigheter som garanteras av stadgan, eftersom detta skulle göra att förfarandet tar längre tid och ökar kostnaderna. Syftet att generellt ändra rätten genom att upphäva en lag som strider mot stadgan skulle även kunna uppnås efter att förfarandet avslutats. Den omständigheten att en rättighet som garanteras av österrikisk grundlag och en rättighet som stadfästs i stadgan har samma tillämpningsområde kan dessutom inte befria den nationella domstolen från dess skyldighet att begära förhandsavgörande. Det kan inte uteslutas att Verfassungsgerichtshofs tolkning av denna grundläggande rättighet avviker från EU-domstolens tolkning och att förstnämnda domstols avgörande således strider mot de skyldigheter som framgår av förordning nr 44/2001.

27 Under dessa omständigheter beslutade Oberster Gerichtshof att förklara målet vilande och att ställa följande tolkningsfrågor till domstolen:

- ”1) Kan man utifrån den unionsrättsliga likvärdighetsprincipen – vid genomförandet av EU-rätten i ett förfarandesystem där de allmänna domstolar som är behöriga att avgöra sakfrågan även ska pröva om lagarna strider mot författningen, men inte tillåts att upphäva lagarna, vilket i stället åligger en särskilt inrättad författningsdomstol – dra slutsatsen att de allmänna domstolarna även måste vända sig till författningsdomstolen under förfarandet om en lag strider mot artikel 47 i [stadgan], i syfte att denna lag ska upphävas i sin helhet, och inte enbart kan underlåta att tillämpa lagen i det konkreta fallet?
- 2) Ska artikel 47 i stadgan tolkas så, att den utgör hinder mot en processuell bestämmelse, där det föreskrivs att en internationellt obehörig domstol kan förordna en god man för frånvarande svarande vars hemvist inte kan fastställas och att denne gode man genom att ”gå i svaromål” på ett bindande sätt kan påverka den internationella behörigheten?
- 3) Ska artikel 24 i [förordning nr 44/2001] tolkas så, att en svarande ”gått i svaromål”, i den mening som avses i denna bestämmelse, endast om processhandlingen har vidtagits av svaranden själv eller av ett av honom befullmäktigat ombud, eller kan så även anses vara fallet om processhandlingen har vidtagits av en god man för frånvarande svarande som har förordnats i enlighet med lagstiftningen i den berörda medlemsstaten?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första frågan

- 28 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida unionsrätten, och särskilt artikel 267 FEUF, ska tolkas så, att den utgör hinder för en nationell lagstiftning, som den som är aktuell i det nationella målet, enligt vilken allmänna domstolar som avgör ett mål efter överklagande eller i sista instans, när de anser att en nationell lag strider mot artikel 47 i stadgan i det mål de har att avgöra är skyldiga att vända sig till författningsdomstolen med en begäran om att denna lag ska upphävas, istället för att endast underlåta att tillämpa lagen i det konkreta fallet.
- 29 Den hänskjutande domstolen har i sin första fråga endast hänvisat till likvärdighetsprincipen med anledning av Verfassungsgerichtshofs praxis där denna princip lagts till grund för en skyldighet att vid nämnda domstol begära allmän upphävning av varje lag som strider mot stadgan. Av skälen till beslutet om hänskjutande framgår dock att nämnda domstol bland annat frågar sig huruvida denna rättspraxis är förenlig med allmänna domstolars skyldigheter enligt artikel 267 FEUF och principen om unionsrättens företräde.
- 30 Det framgår härvid av beslutet om hänskjutande att det i Verfassungsgerichtshofs praxis, som det hänvisas till i punkt 24 ovan, förklaras att allmänna domstolar som avgör ett mål efter överklagande eller i sista instans är skyldiga att vända sig till Verfassungsgerichtshof när de anser att en nationell lag strider mot stadgan, med tillämpning av det allmänna förfarandet för upphävande av lagar enligt artiklarna 89 och 140 B-VG. Eftersom en sådan begäran om allmän upphävning av en lag ska göras i pågående mål vid dessa allmänna domstolar, anser den hänskjutande domstolen att dessa inte omedelbart kan avgöra den föreliggande tvisten och härvid låta bli att tillämpa en lag som de anser strida mot stadgan.

- 31 När det gäller de följer denna författningspraxis har för de skyldigheter som följer enligt artikel 267 FEUF, har den hänskjutande domstolen nöjt sig med att ange att skyldigheten att vända sig till Verfassungsgerichtshof vad rör varje lag som strider mot stadgan inte påverkar möjligheten att begära förhandsavgörande från EU-domstolen, utan att förtydliga huruvida denna möjlighet är förenad med villkor.
- 32 Det framgår emellertid av de handlingar EU-domstolen har tillgång till, däribland det beslut från Verfassungsgerichtshof som det hänvisas till i punkt 24 ovan, att skyldigheten att vända sig till nämnda domstol med en sådan begäran om allmän upphävning av en lag inte påverkar allmänna domstolars möjlighet att - i enlighet med den formulering som Verfassungsgerichtshof har lånat från EU-domstolens dom Melki och Abdeli (C-188/10 och C-189/10, EU:C:2010:363, punkt 57) - när som helst under förfarandet, vid den tidpunkt som domstolen anser vara lämplig, begära att EU-domstolen meddelar förhandsavgörande, det vill säga även efter det att ett förfarande för kontroll av en lags förenlighet med grundlagen har avslutats, besluta om nödvändiga interimistiska åtgärder och underlåta att tillämpa en nationell lagbestämmelse om den, efter det att ett sådant förfarande för kontroll av grundlagsförenligheten har avslutats, anser att den strider mot unionsrätten. Verfassungsgerichtshof anser härvid att det är av vikt, såsom framgår av punkt 42 i dess beslut, att EU-domstolen inte berövas möjligheten att pröva huruvida unionens sekundärrätt är förenlig med primärrätten och stadgan.
- 33 Den första frågan ska besvaras med ovannämnda omständigheter i beaktande.
- 34 Domstolen vill härvid erinra om att den i artikel 267 FEUF ges behörighet att lämna förhandsavgöranden om tolkningen av fördragen och om tolkningen och giltigheten av de rättsakter som har antagits av unionens institutioner, organ eller byråer. I andra stycket i denna artikel föreskrivs att en nationell domstol får ställa sådana frågor till EU-domstolen om den anser att ett beslut i frågan är nödvändigt för att döma i saken, och i tredje stycket föreskrivs att en nationell domstol är skyldig att göra det om den är en domstol mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning.
- 35 Av detta följer för det första att även om det under vissa förutsättningar kan vara lämpligt att de faktiska omständigheterna fastställts och de frågor som uteslutande ska bedömas enligt nationell rätt är avgjorda när en fråga ställs till EU-domstolen (se dom Irish Creamery Milk Suppliers Association m.fl., 36/80 och 71/80, EU:C:1981:62, punkt 6, dom Meilicke, C-83/91, EU:C:1992:332, punkt 26, och dom JämO, C-236/98, EU:C:2000:173, punkt 31), så har en nationell domstol en mycket vittgående möjlighet att hänskjuta en fråga till EU-domstolen, om den bedömer att det i ett mål som är anhängigt vid den har uppkommit sådana frågor om tolkningen eller giltigheten av bestämmelser i unionsrätten som kräver ett avgörande (se, bland annat, dom Rheinmühlen-Düsseldorf, 166/73, EU:C:1974:3, punkt 3, dom Mecanarte, C-348/89, EU:C:1991:278, punkt 44, dom Cartesio, C-210/06, EU:C:2008:723, punkt 88, och dom Melki och Abdeli, EU:C:2010:363, punkt 41).
- 36 Domstolen har för det andra redan slagit fast att en nationell domstol som inom ramen för sin behörighet ska tillämpa de unionsrättsliga bestämmelserna är skyldig att säkerställa att dessa regler ges full verkan genom att, med stöd av sin egen behörighet, om det behövs, underlåta att tillämpa varje motstridande bestämmelse i nationell lagstiftning, även senare sådan, utan att den behöver begära eller avvakta ett föregående upphävande av denna genom lagstiftning eller något annat konstitutionellt förfarande (se, bland annat, dom Simmenthal, 106/77, EU:C:1978:49, punkterna 21 och 24, dom Filipiak, C-314/08, EU:C:2009:719, punkt 81, dom Melki och Abdeli, EU:C:2010:363, punkt 43 och där angiven rättspraxis, samt dom Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, punkt 45).
- 37 Varje bestämmelse i en nationell rättsordning eller varje lagstiftnings-, förvaltnings- eller domstolspraxis som kan leda till att unionsrättens verkan försvagas på grund av att den domstol som är behörig att tillämpa denna rätt förvägras möjligheten att vid tillämpningstillfället göra allt som

erfordras för att bortse från nationella lagbestämmelser vilka kan hindra de unionsrättsliga bestämmelsernas fulla verkan, är nämligen oförenlig med de krav som följer av unionsrättens karaktär (se dom *Simmenthal*, EU:C:1978:49, punkt 22, dom *Factortame m.fl.*, C-213/89, EU:C:1990:257, punkt 20, och dom *Åkerberg Fransson*, EU:C:2013:105, punkt 46 och där angiven rättspraxis). Så skulle vara fallet om lösningen vid en motsättning mellan en unionsrättslig bestämmelse och en nationell lag var förbehållen en annan myndighet – med egen befogenhet att företa skönmässig bedömning – än den domstol som har att säkerställa unionsrättens tillämpning, även om det till följd därav uppkomna hindret mot unionsrättens fulla verkan endast var tillfälligt (se dom *Simmenthal*, EU:C:1978:49, punkt 23, och dom *Melki och Abdeli*, EU:C:2010:363, punkt 44).

- 38 Domstolen har för det tredje slagit fast att en nationell domstol som har att avgöra ett mål där unionsrätten är tillämplig, och som anser att en nationell bestämmelse inte bara strider mot unionsrätten, utan även är oförenlig med landets grundlag, inte är berövad möjligheten eller befriad från skyldigheten att enligt artikel 267 FEUF ställa en fråga till EU-domstolen om unionsrättens tolkning eller giltighet på grund av att frågan huruvida en regel i nationell rätt är oförenlig med landets grundlag måste överlämnas till landets författningsdomstol. Unionsrättens effektivitet skulle nämligen äventyras om förekomsten av en skyldighet för en nationell domstol – som har att avgöra ett mål där unionsrätten är tillämplig – att hänskjuta en fråga till landets författningsdomstol innebar att den nationella domstolen var förhindrad att använda sig av möjligheten att enligt artikel 267 FEUF ställa frågor till EU-domstolen om tolkningen eller giltigheten av unionsrätten, i syfte att låta EU-domstolen avgöra huruvida en nationell regel är förenlig med unionsrätten (dom *Melki och Abdeli*, EU:C:2010:363, punkt 45 och där angiven rättspraxis).
- 39 Med beaktande av den rättspraxis som det hänvisas till i punkterna 35-38 ovan kräver samarbetet mellan EU-domstolen och de nationella domstolarna som anges i artikel 267 FEUF och principen om unionsrättens företräde att den nationella domstolen fritt och vid den tidpunkt under förfarandet som den domstolen anser vara lämplig kan begära att EU-domstolen meddelar förhandsavgörande, det vill säga även efter ett förfarande för kontroll av en bestämmelses grundlagsförenlighet (se, för ett liknande resonemang, dom *Melki och Abdeli*, EU:C:2010:363, punkterna 51 och 52).
- 40 I den mån som det i nationell rätt föreskrivs en skyldighet att inleda ett förfarande för kontroll av en bestämmelses grundlagsförenlighet krävs det, för att det samarbete som inrättas genom artikel 267 FEUF ska fungera, att den nationella domstolen fritt kan besluta om nödvändiga åtgärder för att säkerställa interimistiskt skydd för de rättigheter som garanteras av unionens rättsordning, och att den nationella domstolen – när förfarandet för kontroll av grundlagsförenligheten är avslutat – fritt kan besluta att underlåta att tillämpa den nationella lagbestämmelsen, om den anser att bestämmelsen strider mot unionsrätten (se dom *Melki och Abdeli*, EU:C:2010:363, punkt 53).
- 41 Vad slutligen rör frågan om parallell tillämpning av de grundläggande rättigheter som garanteras i nationell grundlag och i stadgan i förhållande till nationell lagstiftning som genomför unionsrätten, i den mening som avses i artikel 51.1 i stadgan, får den omständigheten att ett förfarande för kontroll av huruvida en nationell lag – som enbart innebär att de tvingande bestämmelserna i ett unionsdirektiv införlivas – är förenlig med grundlagen ska handläggas med förtur inte inskränka EU-domstolens exklusiva behörighet att ogiltigförklara en unionsrättsakt, däribland ett direktiv. Denna exklusiva behörighet har till syfte att upprätthålla rättssäkerheten genom att säkerställa unionsrättens enhetliga tillämpning (se, för ett liknande resonemang, dom *Foto-Frost*, 314/85, EU:C:1987:452, punkterna 15–20, dom *IATA och ELFAA*, C-344/04, EU:C:2006:10, punkt 27, dom *Lucchini*, C-119/05, EU:C:2007:434, punkt 53, och dom *Melki och Abdeli*, EU:C:2010:363, punkt 54).
- 42 I den utsträckning som den omständigheten att ett förfarande för kontroll av grundlagsförenlighet ska handläggas med förtur leder till att en nationell lag – som enbart innebär att de tvingande bestämmelserna i ett unionsdirektiv införlivas – upphävs på grund av att den aktuella lagen strider mot landets grundlag, kan detta nämligen innebära att EU-domstolen i praktiken berövas möjligheten att på begäran från den domstol i den berörda medlemsstaten som har att avgöra målet i sak pröva

huruvida direktivet ska ogiltigförklaras med hänsyn till samma skäl hänförliga till primärrättens krav, däribland de rättigheter som erkänns i stadgan, vilken enligt artikel 6 FEU har samma rättsliga status som fördragen (dom Melki och Abdeli, EU:C:2010:363, punkt 55).

- 43 Nationella domstolar, mot vars avgörande det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning, är i princip skyldiga enligt artikel 267 FEUF tredje stycket att hänskjuta en giltighetsfråga till EU-domstolen innan ett förfarande för kontroll av grundlagsförenligheten av en lag – som endast innebär att de tvingande bestämmelserna i ett unionsdirektiv införlivas – inleds, vilket grundar sig på de skäl som utgör grunden för att ifrågasätta direktivets giltighet. De är därefter skyldiga att beakta följderna av EU-domstolens förhandsavgörande, såvida inte den domstol som har inlett förfarandet för kontroll av grundlagsförenligheten själv har begärt att förhandsavgörande ska meddelas med stöd av artikel 267 andra stycket FEUF. Med avseende på en nationell införlivandelag med sådant innehåll utgör nämligen frågan huruvida direktivet är giltigt en prejudicialfråga i förhållande till skyldigheten att införliva detsamma (dom Melki och Abdeli, EU:C:2010:363, punkt 56).
- 44 När unionsrätten ger medlemsstaterna ett utrymme för skönsmässig bedömning vad avser hur de väljer att genomföra en unionsrättsakt förblir nationella myndigheter och domstolar behöriga att upprätthålla skyddet för grundläggande rättigheter som garanteras i landets grundlag, förutsatt att tillämpningen av dessa nationella normer för skydd av grundläggande rättigheter inte undergräver den skydds nivå som föreskrivs i stadgan, såsom den tolkats av domstolen, eller unionsrättens företrädare, enhetlighet och verkan (se, för ett liknande resonemang, dom Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, punkt 60).
- 45 Vad rör likvärdighetsprincipen, som den hänskjutande domstolen har hänvisat till i begäran om förhandsavgörande, vill domstolen påpeka att enligt denna princip får de processuella regler som gäller för talan som syftar till att säkerställa skyddet av de rättigheter för enskilda som följer av unionsrätten inte vara mindre förmånliga än dem som avser liknande talan som grundas på nationell rätt (dom Transportes Urbanos y Servicios Generales, C-118/08, EU:C:2010:39, punkt 33, och dom Agrokonstulting-04, C-93/12, EU:C:2013:432, punkt 36 och där angiven rättspraxis). Likvärdighetsprincipen får dock inte tillämpas så, att de nationella domstolarna undslipper att strikt följa kraven i artikel 267 FEUF när de tillämpar nationella processuella regler.
- 46 Med hänsyn till dessa överväganden ska den första frågan besvaras enligt följande. Unionsrätten, och särskilt artikel 267 FEUF, ska tolkas så, att den utgör hinder för en nationell lagstiftning, som den som är aktuell i det nationella målet, enligt vilken allmänna domstolar som avgör ett mål efter överklagande eller i sista instans, när de anser att en nationell lag strider mot artikel 47 i stadgan, är skyldiga att under rättegången vända sig till författningsdomstolen med en begäran om att denna lag ska upphävas, istället för att endast underlåta att tillämpa lagen i det konkreta fallet, om den omständigheten att detta förfarande har förtur leder till att dessa allmänna domstolar - både innan en sådan begäran framställs vid den nationella domstol som är behörig att pröva om lagar är författningsenliga och, i förekommande fall, efter att denna domstol har fattat ett avgörande rörande nämnda begäran – hindras från att utnyttja sin möjlighet eller uppfylla sin skyldighet att vända sig till EU-domstolen med en begäran om förhandsavgörande. Unionsrätten, och särskilt artikel 267 FEUF ska däremot tolkas så, att den inte utgör hinder för en sådan nationell lagstiftning, om nämnda nationella domstolar är fria att
- när som helst under förfarandet, vid den tidpunkt som de anser vara lämplig, ställa de frågor som de anser vara nödvändiga till EU-domstolen, det vill säga även efter det att ett förfarande för allmän lagprövning har avslutats,
  - besluta om nödvändiga åtgärder för att säkerställa interimistiskt skydd för de rättigheter som garanteras av unionens rättsordning, och
  - underlåta att tillämpa den aktuella nationella lagbestämmelsen om domstolen, efter det att ett sådant förfarande har avslutats, anser att den strider mot unionsrätten.

Det ankommer på den hänskjutande domstolen att kontrollera huruvida den nationella lagstiftning som är i fråga i det mål som den har att avgöra kan tolkas i enlighet med dessa unionsrättsliga krav.

Den andra och den tredje frågan

- 47 Den nationella domstolen har ställt den andra och den tredje frågan, vilka ska prövas gemensamt, för att få klarhet i huruvida artikel 24 i förordning nr 44/2001, jämförd med artikel 47 i stadgan, ska tolkas så, att när en nationell domstol förordnat en god man för en frånvarande svarande som inte delgetts stämningsansökan, på grund av att denne saknar känt hemvist i enlighet med nationell lagstiftning ska den omständigheten att denne gode man har gått i svaromål jämföras med att svaranden gått i svaromål, i den mening som avses i artikel 24 i denna förordning, där denna domstol ges internationell behörighet.
- 48 Domstolen vill inledningsvis påpeka att den hänskjutande domstolen har konstaterat att A inte längre var bosatt i Österrike när det aktuella målet inleddes vid österrikisk domstol. Målet rör dessutom en skadeståndstalan avseende personer som bortförts i Kazakstan och inte i Österrike. De österrikiska domstolarnas internationella behörighet grundas således inte på artikel 2.1 i förordning nr 44/2001. Tvisten i det nationella målet har inte heller någon anknytning till österrikiskt territorium som gör att de österrikiska domstolarna kan anses behöriga enligt denna förordnings bestämmelser, om inte A har gått i svaromål vid den berörda domstolen, i den mening som avses i artikel 24 i nämnd förordning.
- 49 Det framgår härvid av de handlingar som inkommit till domstolen att den gode man för frånvarande svarande som förordnats enligt 116 § ZPO har omfattande befogenheter, däribland att gå i svaromål för den frånvarande svarandens räkning.
- 50 Enligt fast rättspraxis ska bestämmelserna i förordning nr 44/2001 emellertid tolkas självständigt och med särskild hänsyn tagen till dess systematik och syften (se, för ett liknande resonemang, dom Cartier parfums-lunettes och Axa Corporate Solutions Assurance, C-1/13, EU:C:2014:109, punkt 32 och där angiven rättspraxis, samt dom Hi Hotel HCF, C-387/12, EU:C:2014:215, punkt 24).
- 51 Unionsrättsliga bestämmelser, såsom bestämmelserna i förordning nr 44/2001, ska dessutom tolkas mot bakgrund av de grundläggande rättigheterna, vilka enligt fast rättspraxis utgör en integrerad del av de allmänna rättsprinciper som domstolen ska säkerställa iakttagandet av och som numera är stadfästa i stadgan (se, för ett liknande resonemang, dom Google Spain och Google, C-131/12, EU:C:2014:317, punkt 68 och där angiven rättspraxis). Domstolen vill härvid erinra om att avsikten med samtliga bestämmelser i förordning nr 44/2001 är att, inom ramen för förordningens syfte, se till att rätten till försvar enligt artikel 47 i stadgan iaktas i de förfaranden som leder till domstolsavgöranden (se dom Hypoteční banka, C-327/10, EU:C:2011:745, punkterna 48 och 49, och dom G, C-292/10, EU:C:2012:142, punkterna 47 och 48 och där angiven rättspraxis).
- 52 Frågan huruvida den omständigheten att en god man för frånvarande svarande har gått i svaromål kan jämföras med att svaranden går i svaromål, i den mening som avses i artikel 24 i nämnd förordning, ska avgöras med detta i åtanke.
- 53 Domstolen vill härvid för det första erinra om att nämnda artikel 24 ingår i avsnitt 7 i kapitel II i förordning nr 44/2001. Nämnda avsnitt har rubriken "Avtal om domstols behörighet". I första meningen i nämnda artikel 24 föreskrivs en behörighetsbestämmelse som grundas på att svaranden har gått i svaromål, vilken gäller alla tvister där domstolens behörighet inte följer av andra bestämmelser i förordningen. Denna bestämmelse är även tillämplig i de fall talan har väckts i strid med förordningens bestämmelser och innebär att den omständigheten att svaranden går i svaromål kan anses som ett tyst godkännande av domstolens behörighet och därmed som prorogation till

förmån för den domstolen (se dom ČPP Vienna Insurance Group, C-111/09, EU:C:2010:290, punkt 21, och dom Cartier parfums-lunettes och Axa Corporate Solutions Assurance, EU:C:2014:109, punkt 34).

- 54 Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 43 i sitt förslag till avgörande tillkommer det tysta prorogationsavtalet om en domstols behörighet enligt artikel 24 första meningen i förordning nr 44/2001 genom parternas avsiktliga val i denna fråga, vilket förutsätter att svaranden har kännedom om det förfarande som inletts mot honom. En frånvarande svarande som inte har delgetts stämningsansökan och som inte är medveten om att ett förfarande inletts mot honom kan däremot inte anses ha lämnat ett tyst godkännande av domstolens behörighet.
- 55 En frånvarande svarande som saknar kännedom om det förfarande som inletts mot honom och om att det förordnats en god man för frånvarande svarande kan inte heller förse den gode mannen med nödvändiga upplysningar för att avgöra huruvida den berörda domstolen är internationellt behörig och på ett effektivt sätt ifrågasätta eller erkänna denna med full kunskap i frågan. Den omständigheten att den gode mannen har gått i svaromål kan inte heller räknas som ett tyst godkännande från svarandens sida.
- 56 För det andra står det klart att inom tillämpningsområdet för förordning nr 44/2001 prövas frågan om den berörda domstolens behörighet endast på domstolens eget initiativ eller på svarandens begäran, såsom framgår av artiklarna 26 och 34 led 2 i denna förordning, vilket kan anses vara en brist. Rätten till försvar kräver därför att ett juridiskt ombud endast med giltighet kan gå i svaromål för svarandens räkning, i den mening som avses i förordning nr 44/2001, om denne på ett effektivt sätt kan försvara den frånvarande svarandens rättigheter. Såsom framgår av domstolens praxis rörande artikel 27 led 2 i konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 299, 1972, s. 32; svensk utgåva, EGT C 15, 1997, s. 30), i dess lydelse enligt på varandra följande konventioner om nya medlemsstaters tillträde till denna konvention (nedan kallad Brysselkonventionen), och rättspraxis rörande artikel 34 led 2 i förordning nr 44/2001, kan en svarande som inte känner till att ett förfarande har inletts, och som företräds av en advokat eller en "god man" vilken svaranden inte har givit något uppdrag, omöjligen försvara sig på ett effektivt sätt, varför denne ska anses ha uteblivit, i den mening som avses i denna bestämmelse, även om förfarandet har övergått till en kontradiktorisk fas (se, för ett liknande resonemang, vad rör tolkningen av Brysselkonventionen, dom Hendrikman och Feyen, C-78/95, EU:C:1996:380, punkt 18, och dom Hypoteční banka, EU:C:2011:745, punkterna 53 och 54).
- 57 För det tredje skulle en tolkning av artikel 24 i denna förordning som innebär att en god man för frånvarande svarande kan gå i svaromål för dennes räkning inte vara förenlig med ändamålet med de behörighetsbestämmelser som fastställts i nämnda förordning, vilka, såsom framgår av skäl 11 i förordningen, måste uppfylla höga krav på förutsebarhet och bygga på den allmänna principen om svarandens hemvist. I en sådan situation som den som är aktuell i det nationella målet, där ansökan inte har delgetts A, som har sitt hemvist i en annan medlemsstat än den där den berörda domstolen är belägen, kan det inte anses som ett förutsägbart resultat att använda den omständigheten att den gode man för frånvarande svarande som förordnats för A har gått i svaromål som grund för att anse att österrikiska domstolar har internationell behörighet.
- 58 Domstolen delar slutligen inte den ståndpunkt som framförts av B m.fl. utan anser att rätten till ett effektivt rättsmedel enligt artikel 47 i stadgan, vilken ska förenas med rätten till försvar enligt förordning nr 44/2001 (se, för ett liknande resonemang, dom Hypoteční banka, EU:C:2011:745, punkterna 48 och 49, och dom G, EU:C:2012:142, punkterna 47 och 48), inte gör att artikel 24 i samma förordning ska tolkas annorlunda.
- 59 B m.fl. har härvid påpekat att A i det nationella målet fortfarande inte har angett var denne numera är bosatt, varför det inte går att avgöra vilken domstol som är behörig, och att de således inte har tillgång till ett effektivt rättsmedel. I denna situation måste en god man för frånvarande svarande kunna gå i svaromål för svarandens räkning, i den mening som avses i artikel 24 i förordning nr 44/2001, för att

förhindra att det uppstår en situation av rättsvägran och för att säkerställa en rimlig balans mellan sökandens och svarandens respektive rättigheter i enlighet med den rättspraxis det hänvisas till i punkten ovan.

- 60 Domstolen har, vad avser de särskilda situationer som beskrivs i målen Hypoteční banka (EU:C:2011:745) och G (EU:C:2012:142), visserligen förklarat att förordning nr 44/2001, jämförd med artikel 47 i stadgan, inte utgör hinder mot ett förfarande mot en frånvarande svarande i vilket denne berövats sin möjlighet att effektivt försvara sig, men har samtidigt betonat att denne svarande kan göra gällande sin rätt till försvar genom att, i enlighet med artikel 34 led 2 i samma förordning, invända mot erkännandet av en dom som går honom emot (se, för ett liknande resonemang, dom Hypoteční banka, EU:C:2011:745, punkterna 54 och 55, och dom G, C-292/10, EU:C:2012:142, punkterna 57 och 58). Denna möjlighet enligt artikel 34 led 2 i nämnda förordning förutsätter emellertid, såsom konstaterats i punkt 56 ovan, att svaranden uteblir och att de handlingar som utförs av en god man eller en god man för frånvarande svarande inte kan jämföras med att svaranden har gått i svaromål, i den mening som avses i samma förordning. De rättegångshandlingar som i förevarande fall vidtagits av den gode mannen för frånvarande svarande enligt 116 § ZPO har däremot lett till att A ska anses ha gått i svaromål vid den berörda domstolen, vad avser intern rätt. En sådan tolkning av artikel 24 i förordning nr 44/2001 som innebär att en god man eller en god man för frånvarande svarande kan gå i svaromål för denne svarande, i den mening som avses i artikel 24 i förordning nr 44/2001, kan emellertid inte anses medföra en rimlig balans mellan rätten till ett effektivt rättsmedel och rätten till försvar.
- 61 Den andra och den tredje frågan ska därför besvaras enligt följande. Artikel 24 i förordning nr 44/2001, jämförd med artikel 47 i stadgan, ska tolkas så, att när en nationell domstol förordnat en god man för en frånvarande svarande som inte har delgetts stämningsansökan, på grund av att denne saknar känt hemvist i enlighet med nationell lagstiftning, kan den omständigheten att denne gode man har gått i svaromål inte jämföras med att svaranden har gått i svaromål, i den mening som avses i artikel 24 i denna förordning, som reglerar denna domstols internationella behörighet.

Rättegångskostnader

- 62 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (femte avdelningen) följande:

- 1) Unionsrätten, och särskilt artikel 267 FEUF, ska tolkas så, att den utgör hinder för en nationell lagstiftning, som den som är aktuell i det nationella målet, enligt vilken allmänna domstolar som avgör ett mål efter överklagande eller i sista instans, när de anser att en nationell lag strider mot artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, är skyldiga att under rättegången vända sig till författningsdomstolen med en begäran om att denna lag ska upphävas, istället för att endast underlåta att tillämpa lagen i det konkreta fallet, om den omständigheten att detta förfarande har förtur leder till att dessa allmänna domstolar - både innan en sådan begäran framställs vid den nationella domstol som är behörig att pröva om lagar är författningenliga och, i förekommande fall, efter att denna domstol har fattat ett avgörande rörande nämnda begäran – hindras från att utnyttja sin möjlighet eller uppfylla sin skyldighet att vända sig till EU-domstolen med en begäran om förhandsavgörande. Unionsrätten, och särskilt artikel 267 FEUF ska däremot tolkas så, att den inte utgör hinder för en sådan nationell lagstiftning, om nämnda nationella domstolar är fria att**

- när som helst under förfarandet, vid den tidpunkt som de anser vara lämplig, ställa de frågor som de anser vara nödvändiga till EU-domstolen, det vill säga även efter det att ett förfarande för allmän lagprövning har avslutats,
- besluta om nödvändiga åtgärder för att säkerställa interimistiskt skydd för de rättigheter som garanteras av unionens rättsordning, och
- underlåta att tillämpa den aktuella nationella lagbestämmelsen om domstolen, efter det att ett sådant förfarande har avslutats, anser att den strider mot unionsrätten.

Det ankommer på den hänskjutande domstolen att kontrollera huruvida den nationella lagstiftning som är i fråga i det mål som den har att avgöra kan tolkas i enlighet med dessa unionsrättsliga krav.

- 2) Artikel 24 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område, jämförd med artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, ska tolkas så, att när en nationell domstol förordnat en god man för en frånvarande svarande som inte har delgetts stämningsansökan, på grund av att denne saknar känt hemvist i enlighet med nationell lagstiftning, kan den omständigheten att denne gode man har gått i svaromål inte jämföras med att svaranden har gått i svaromål, i den mening som avses i artikel 24 i denna förordning, som reglerar denna domstols internationella behörighet.

Underskrifter